

JOANNA NOWICKA

AKADEMIA NAUK STOSOWANYCH ANGELIUSA SILESIIUSA

W WAŁBRZYCHU

ORCID: 0000-0002-2826-6244

DOI: 10.13166/awsge/240597

**ROZWIĄZANIA LOGISTYCZNE W PAŁACACH
JEDLINKA, GRODNO, W STRUDZE
I SOKOŁOWSKU**

**LOGISTICS SOLUTIONS AT THE PALACES
IN JEDLINKA, GRODNO, STRUDZE AND
SOKOŁOWSKO**

ABSTRAKT

Przedmiotem artykułu jest logistyka w wybranych pałacach, zamkach i dworach Aglomeracji Wałbrzyskiej. Celem opracowania jest zdefiniowanie i porównanie zadań logistycznych realizowanych w obiektach dziedzictwa na przestrzeni wieków z perspektywy współczesnej logistyki. Metodologia badania obejmowała analizę i badania literaturowe oraz obserwacje terenowe. Wybrano obiekty zlokalizowane na terenie Aglomeracji Wałbrzyskiej, które reprezentują zróżnicowane formy dziedzictwa historycznego, kulturowego i turystycznego. W efekcie autorka wyodrębniła cztery procesy: przepływu informacji, dostaw, magazynowania, transportu i obsługi interesariuszy, realizowane w Pałacach Jedlinka, Grodno, Strudze i Sokołowsku. Zaimplementowała metodę analizy logistyki 5M+E oraz macierz oczekiwania – funkcjonalność do zdefiniowania atrybutów logistyki badanych obiektów. Uzyskane wyniki to wskazówka nie tylko dla zachowania dziedzictwa kulturowego i historycznego, ale także ważna lekcja dla współczesnych logistyków.

SŁOWA KLUCZOWE

zamek, logistyka, przepływy, oczekiwania, funkcjonalność

ABSTRACT

This article focuses on logistics in selected palaces, castles and manor houses within the Wałbrzych conurbation. The aim of the study is to define and compare the logistical tasks carried out in these heritage sites over the centuries from the perspective of modern logistics. The research methodology comprised analysis, a review of the literature and field observations. Sites located within the Wałbrzych conurbation were selected, representing diverse forms of historical, cultural and tourist heritage. As a result, the author identified four processes: information flow, supply and storage, transport, and stakeholder service, carried out at the palaces in Jedlinka, Grodno, Strudze and Sokołowsko. She applied the 5M+E logistics analysis method and the expectations-functionality matrix to define the logistics attributes of the sites under study. The results obtained provide guidance not only for the preservation of cultural and historical heritage but also an important lesson for contemporary logistics professionals.

KEYWORDS

castle, logistics, flows, expectations, functionality

WPROWADZENIE

Chociaż logistyka, towarzyszyła człowiekowi od starożytności, jako koncepcja naukowa i biznesowa została ukształtowana w XX wieku. Na przestrzeni wieków obejmowała działania takie jak zarządzanie przestrzenią, zasobami, informacją i ludźmi tożsama nie tylko w komercyjnych podmiotach, instytucjach i organizacjach. Obecnie zautomatyzowana (logistyka 4.0) a w przypadku logistyki 5.0 intuicyjna i predykcyjna. Przez wieki opierała się intuicyjnie na wypracowanych sposobach i metodach, które pozwalały oszczędzać czas i zasoby, niezależnie od epoki.

Przedmiotem artykułu jest logistyka w wybranych pałacach, zamkach i dworach Aglomeracji Wałbrzyskiej: Grodno, Jedlina, Struga i Sokołowsko. Celem opracowania jest zdefiniowanie i porównanie zadań logistycznych realizowanych w tych obiektach na przestrzeni wieków z punktu widzenia współczesnej logistyki. Metodologia badania obejmowała analizę (analiza procesowa, model 5M+E, macierz oczekiwania/ funkcjonalność) w oparciu o badania literaturowe oraz obserwacje terenowe.

Dolny Śląsk, jak wskazuje Romuald M. Łuczyński, jak żaden inny obszar Polski, nasycony jest wielką liczbą rezydencji (niektóre źródła podają nawet liczbę 1300 – zamków, dworów i pałaców). Niewielka część z nich została zniszczona w wyniku bezpośrednich działań wojennych w 1945 r. Wiele jednak popadło w ruinę z powodu zaniedbań. stoją jako wyrzut sumienia w ruinie; coraz mniej przypominają czasy swojej świetności, a jedynie niezidentyfikowana część z nich ma szansę na uratowanie. Niektóre stały się prywatnymi rezydencjami, jednak proces niszczenia nie został zatrzymany^[1].

Dobór obiektów do badania był celowy. Wybrano obiekty zlokalizowane na terenie Aglomeracji Wałbrzyskiej które reprezentowały zróżnicowane formy dziedzictwa historycznego, kulturowego i turystycznego. Zamek Grodno i ruiny zamku Radosno z Sokołowska reprezentują historyczny obiekt

^[1] R. M. Łuczyński, *Zamki i pałace Dolnego Śląska*, Wyd. Politechnika Wrocławska, Wrocław 1997, s. 9–10

warowny, Struga i Jedlina zdroj dziedziectwo rezydencjalne, Sokołowski – to nie jest pałac magnacki lecz sanatorium uzdrowiskowe. Tak skonstruowana próba umożliwia analizę porównawczą logistyki obiektów o różnej genezie, skali działalności i sposobie gospodarowania funkcjonujących w ramach jednego regionu aglomeracji wałbrzyskiej.

Dotychczasowe badania naukowe koncentrowały się głównie wokół historycznych, kulturowych, gospodarczych i społecznych zmian w regionie Dolnego Śląska. Najczęstsze kierunki badań to kontekst zmian historycznych Sokołowski było przedmiotem badań m.in. Eleonory Gonda-Soroczyńskiej^[2], Pałac w Strudze – Katarzyny Sielickiej^[3], Pałac w Grodnie – Małgorzaty Chorowskiej^[4]. Podczas gdy badania systemowe, z perspektywy współczesnego dorobku wiedzy nauk o zarządzaniu, w tym logistyki i znajomości jej mechanizmów, pozostają obszarem wymagającym dalszych badań.

Artykuł składa się z dwóch części: opisu historycznego funkcji obiektów oraz logistyki, a w szczególności przepływu informacji, dostaw, magazynowania, transportu i obsługi interesariuszy w Pałacach Jedlinka i Grodno oraz w Strudze i Sokołowsku. Do identyfikacji, analizy i oceny autorka zastosowała metody: analizę logistyki 5M+E do zdefiniowania atrybutów logistyki badanych obiektów, a do oceny analizy – macierz oczekiwania–funkcjonalność. Uzyskane wyniki stanowią wskazówkę nie tylko dla zachowania dziedzictwa kulturowego i historycznego, lecz także ważną lekcję dla współczesnych logistyków.

^[2] E. Gonda-Soroczyńska, *Niewykorzystany potencjał uzdrowiska wiejskiego Sokołowska*, Architectura 10(2) 2011, s. 25-34.

^[3] K. Sielicka, *Najczęściej całowana kobieta na świecie*, 2024, <https://spotkaniazzabytkami.pl/najczesciej-calowana-kobieta-na-swiecie/> dostęp: 21.09.2026.

^[4] M. Chorowska, *Chronologia przemian na zamku Grodno od XIII do połowy XVI wieku*, Architectus 2021 4 (68). 2021, <https://architectus.pwr.edu.pl/issues/68/> dostęp: 21.09.2026.

1. ZAMKI AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ – RYS HISTORYCZNY

Zamki, dwory i pałace w Grodnie, Jedlinie, Strudze, Sokołowsku zmieniały swoje funkcje od obronnych i militarnych po mieszkalne, gospodarcze i ostatecznie centra turystyczne w XXI wieku, będące dowodem burzliwej historii Polski i regionu aglomeracji wałbrzyskiej (tabela 1).

Tab. 1. Zamki w Grodnie, Jedlinie, Strudze, Sokołowsku

Zamek w Grodnie	Zamek w Jedlinie	Zamek w Strudze	Zamek i Sanatorium w Sokołowsku
„sudecki zamek nad szlakiem”	„rezydencja przy szlaku”	„siedziba ziemska”	Ruiny zamku, Kotlina jest zaprojektowana na potrzeby uzdrowiska
• XIII-XV w. warownia • XV w. siedziba rodów rycerskich • XVI w. dwór reprezentacyjny • XVII w. obiekt wojskowy w wojnie trzydziestoletniej • Od 1774 r. ruina niezamieszkania • Od 1884 r. zabytek	• XVIII- XIX folwark i dwór • XVIII-XIX w. folwark i dwór • 1880-1904 rezydencja • 1943-1945 siedziba administracji wojennej hotel, muzeum, restauracja browar	• XIV-XV w. Wieża rycerska • XV-XVII w. główna siedziba Czettritzów • Ok 1730 pałac barokowy • 1945-2000 magazyn • Od 2001 zabytek prywatny	Zamek • XIII-XV w. siedziba burgrabiego, kontrola pogranicza • Od schyłku średniowiecza ruina • Od XIX w. relikw krajobrazowy Kurort • XIII w. wieś folwarczna • 1855-1945 uzdrowisko Przeciwgruźlicze obecnie turystyczna

Źródło: opracowanie własne.

Gotycko-renesansowy zamek w Grodnie (z niemieckiego: Kynsburg, Königsberg) wzniesiono na wzgórzu Choina, ok. 450 m nad Doliną Bystrzycy, zwaną Śląską Doliną. Zajmuje cały grzbiet zalesionej góry na długości ponad 140 m^[5]. Jako główną przyczynę budowy warowni w XIII wieku podawano zabezpieczenie szlaku handlowego, który biegł poniżej zamku, w dolinie rzeki Bystrzycy. Powszechnie budowę murowanego zamku przypisuje się Piastowi Śląskiemu księciu Bolkowi I Surowemu. Warownia

^[5] J. Rozpędowski, *Zamek Grodno w Zagórzu Śląskim*, Wrocław, Zakład im. Ossolińskich – Wydawnictwo 1960, s. 52 – 56.

pozwalala na obserwację drogi, ciał i ruchów wojsk, podczas gdy załoga szła pod górę ścieżką, a wskazane cechy pozwalają sądzić, że Grodno pełniło funkcję punktu kontrolnego na szlaku. W XV w. Zamek Grodno stał się siedzibą rycerzy-rozbójników, którzy wraz ze swoimi drużynami trudnili się w okolicy rozbojami i grabieżą. Po przebudowie w 1545 r. Grodno, zamek Macieja von Logau, stało się dworem renesansowym. Wówczas ważnym zadaniem logistycznym był m.in. dowóz wyposażenia dworskiego pod stromą drogą. Zamek został zniszczony w 1581 roku, najprawdopodobniej przez uderzenie pioruna. Spalonego zamku Czettrizowie nie odbudowali natomiast w 1604 roku wybudowany został inny trzypiętrowy, bogato dekorowany pałac u podnóża gór^[6]. Jak wskazuje obecny wygląd zamku jest swobodną interpretacją dawnego kształtu, który nadano w czasie prób obudowy w XIX wieku^[7]. Od 1774 r. Zamek przestał już funkcjonować jako rezydencja magnacka; zamieszkiwała w nim już tylko służba. W Tannhausen znajdowała się filia obozu Gross Rossen, a na terenie dóbr pałacowych oraz folwarku powstał obóz jeniecki. Pałac był wówczas utajniony i nosił kryptonim *Willa Erika*. Więźniowie z obozu pracowali w miejscowych zakładach przemysłowych oraz przy budowie podziemnej infrastruktury w Górach Sowich. Niemcy nadali podziemnym sztolniom kryptonim Olbrzym – Riese. Dziś uważa się, że miała się tu znaleźć jedna z kwater Hitlera, a Olbrzym to podziemne zakłady zbrojeniowe, w których produkowano nową broń. Miała ona zapewnić III Rzeszy całkowite zwycięstwo^[8].

^[6] M. Chorowska, *Chronologia przemian na zamku Grodno od XIII do połowy XVI wieku*, Architectus 2021 4 (68). 2021, <https://architectus.pwr.edu.pl/issues/68>; dostęp: 21.09.2026.

^[7] M. Gospodarek, *Dolny Śląsk po królewsku. 50 najpiękniejszych zamków i pałaców*, Wyd. Dolny Śląsk, Wrocław 2020, s. 26.

^[8] *Zamek Grodno*, <https://zamekgrodno.pl/historia/>; dostęp: 21.09.2026.

Rys. 1. Zamek Grodno

Źródło: <https://zamekgrodno.pl/historia/> dostęp: 21.09.2026.

W Jedlinie (Tannhausen) za czasów Bolka I Surowego wzniesiono warownię. Obecny kształt pałacu nabrał wyglądu za czasów dwóch właścicieli: Carla Kristera, nazywanego śląskim Rockefellerem, który zarobił fortunę na produkcji porcelany, a do wnętrza zamku zawiązał przepych, oraz Gustawa Adolfa Boheme, który zamontował oświetlenie i wykonał liczne prace renowacyjne^[9].

Pałac w Jedlinie to okazały barokowy dwór z XVII w. położony w lesistej dolinie, która początkowo była osadą drwali i rzemieślników księstwa świdnicko-jaworskiego i stanowiła hub gospodarczy w dolinie, z dojazdem kołowym. Jest to typowy model rezydencji z zapleczem rolniczym. Dwór wielokrotnie zmieniał właścicieli, a także był kilkakrotnie przebudowywany. Od 1721 r. Kiedy właścicielami byli generał Johanna Christopha barona

^[9] M. Gospodarek, *Dolny Śląsk po królewsku. 50 najpiękniejszych zamków i pałaców*, Wyd. Dolny Śląsk, Wrocław 2020, s.118.

von Seher-Thoss i jego żona Charlotte von Seher-Thossowie, przy pałacu działały uzdrowisko Charlottenburg, folwarki, browar, gospoda, młyny, urząd celny, a pałac Jedlinka przechodził z folwarcznego na usługowy. Von Pucklerowie także przyczynili się do rozwoju obiektu, podobnie jak przemysłowiec Carl Krister *śląski Rockefeller* oraz inwestor Gustaw Böhma. Przełomem dla dostępności logistycznej Jedlinki był XIX-wieczny rozwój kolei, kiedy kuracjusze i turyści przyjeżdżali koleją. Stacja Zagórze Śląskie była bramą do Grodna, stacja Jedlina do pałacu i uzdrowiska. W czasie II wojny światowej pałac przestał pełnić rolę reprezentacyjną na rzecz sztabu — projektowo podobnie jak dwór Jedlinka. W latach 1944–1945 w pałacu mieściła się siedziba organizacji TODT, związana z budową kompleksu Reises, a po wojnie obiekt przejęła PGR, a od 2004 roku został odrestaurowany, a rewitalizacja zmierza do rewitalizacji budynku – działają tutaj fundacja, muzeum, hotel i browar^[10].

Rys. 2. Pałac w Jedlinie

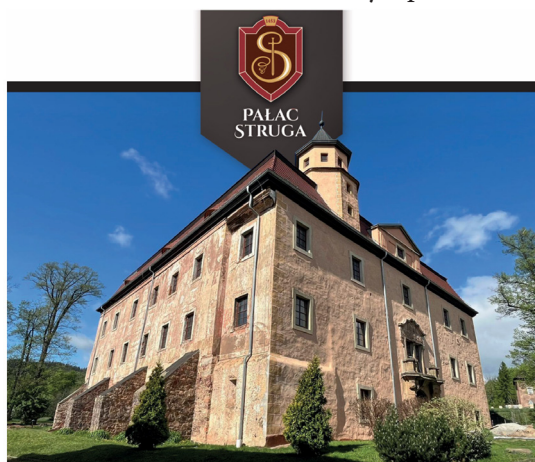

Źródło: Pałac w Jedlinie, <https://jedlinka.pl/dostęp>: 21.09.2026.

^[10] *Pałac Jedlinka*, 2026, <https://www.nawycieczke.pl/pl/atrakcja/palac-jedlinka>, dostęp: 21.09.2026.

Pałac w Strudze (Adelsbach) wzniesiony przez ród Czettritzów, początkowo miał charakter dworu obronnego. W latach 1290–1377 za czasów Urlicha Schoffgottschaфа obejmował wieżę rycerską oraz mury oporowe przy głównym trakcie, pełniąc przede wszystkim funkcję obronną i kontrolną pogranicza. Od 1565 roku, wraz z przebudową przeprowadzoną przez Czechów (m.in. Abrahama von Czettritz), zamek zmienił charakter, stając się renesansowym dworem z przedmieściem i fosą, zachowując jednocześnie swój charakter obronny. Problemem w zamku była woda: najpierw fosa, a później, po zasypaniu fosi – zawilgocenie, które panowało w pałacu i zagrażało murom. Około 1730 roku von Kluge nadali rezydencji barokową formę z dachem mansardowym i reprezentacyjną salą, a później pałac należał m.in. do rodu von Richthofen, po 1945 roku obiekt podobnie jak i inne pałace Dolnego Śląska obiekt zniszczyło użytkowanie PGR (państwowe gospodarstwo rolne) m.in. W 1965 roku zawalił się dach. Od 2001 roku prywatni właściciele zajmują się renowacją budynku, co pozwoliło odkryć wiele ciekawych elementów, które stanowią o wartości zamku i pałacu, m.in. rozległe renesansowe malowidła a także cykl portretów cesarzy^[11].

Rys. 3. Pałac w Strudze

Źródło: Pałac Struga, 2024, https://palacstruga.pl/wp-content/uploads/2024/08/Palac_Struga_oferta.pdfdostęp: 21.09.2026.

^[11] *Pałac Struga*, 2026, <https://archiwum.powiatwalbrzyski.pl/atracje-powiatu/historia-i-zabytki/573-pa%C5%82ac-struga.html>, dostęp: 21.09.2026.

Sokołowsko (Gördbersdorf) i zamek Radosno (Friedenstein) leżą w zamkniętej kotlinie Gór Suchych na wysokości 540 – 590 m. Zamek Radosno został wybudowany prawdopodobnie przez Bolka I Surowego i włączony był do zespołu obronnego księstwa świdnicko – jaworskiego. Zamek strzegł pogranicza i szlaków w Górach Suchych, a wieś stanowiła zaplecze gospodarcze dworu, w szczególności młyny i pracownie tkackie. Jak wskazuje Jerzy Rozpędowski, zamek Radosno był typowym zamkiem warownym, wybudowanym przez księcia świdnicko-jaworskiego w celu ochrony granicy czeskiej, położonym na północnym zboczu Suchawy w powiecie wałbrzyskim^[12]. W 1355 roku zostaje zdobyty przez króla czeskiego Karola a następnie sprzedany rycerzowi Herskowi z Rozdziałowic. W późniejszych latach zamek kilkakrotnie zmieniał właścicieli. Podczas wojen husyckich husyci opanowują zamek i urządzają tu świetną, niedostępną kryjówkę. Podczas tych wojen zamek ulega częściowym zniszczeniom. Po opuszczeniu go przez husytów przechodzi w ręce rycerzy-rabusiów. W 1497 zamek zostaje zdobyty przez mieszczan i w obawie, by ponownie nie dostał się w ręce rozbójników, wysadzają go^[13]. Obecnie zachowały się ruiny cylindrycznej wieży oraz zarys dziedzińca z resztkami kamiennych murów.

W majestatycznej budowli uzdrowiska z czerwonej cegły, przypominającej zamek w stylu mauretańskim, w Sokołowsku nazywanym *śląskim Davos* od 1855 r. działało pierwsze na świecie specjalistyczne sanatorium dla osób chorych na gruźlicę, w którym zastosowano metodę leczenia klimatyczno-dietetycznego. Doktor Herman Brehmer stosował także w leczeniu pacjentów wodolecznictwo, nowatorskie w XIX wieku. W Sokołowsku powstały: rozległy park z cenną roślinnością, mała cerkiew, ścieżki spacerowe.

^[12] J. Rozpędowski, *Zamek Grodno w Zagórzu Śląskim*, Wrocław, Zakład im. Ossolińskich – Wydawnictwo 1960, s.60-61.

^[13] *Zamek Radosno*, <https://www.ruinyizamki.pl/dolnoslaskie/radosno.html>, dostęp: 21.09.2026.

Rys. 4. Sokołowsko – ruiny zamku i uzdrowisko

Źródło: E. Wegrzyn, *Zameczek Friedenstien w Sokołowsku. Najpiękniejsza dolnośląska wieś ma swoje tajemnicze ruiny – zdjęcia, trasa*, 2026, <https://walbrzych.naszemiasto.pl/zameczek-friedenstein-w-sokolowsku-najpiekniejsza/ar/c7-9746937>, dostęp: 21.09.2026.
A. Gierak, *Dawne sanatorium Grunwald w Sokołowsku powoli się odradza. Kiedyś leczyła się tu cała Europa. Dzisiaj tętni artystyczne życie*, 2023, <https://gazetawroclawska.pl/dawne-sanatorium-grunwald-w-sokolowsku-powoli-sie-odradza-kiedys-leczyla-sie-tu-cala-europa-dzisiaj-tetni-artystyczne-zycie/ar/c7-17709933>, dostęp: 21.09.2026.

2. LOGISTYKA W ZAMKACH AGLOMERACJI WAŁBRZYSKIEJ

Logistyka to metoda zarządzania przepływami informacji, zasobów, energii i produktów, pozwalająca osiągać cele w sposób efektywny i optymalny. W przypadku obiektów takich jak pałace, dwory i zamki, pozwalały one na realizację ich zasadniczych celów militarnych, administracyjnych, mieszkalnych, reprezentacyjnych i gospodarczych w sposób efektywny, sprawny i skuteczny. Na podstawie analizy źródeł historycznych zostały zdefiniowane najważniejsze procesy logistyczne, które prezentuje tabela nr 2.

Tab. 2. Najważniejsze procesy logistyczne na przestrzeni wieków w zamkach

Proces	Grodno	Jedlinka	Struga	Sokołowsko
Obsługa interesariuszy	Burgrabia, Załoga, Gość myśliwski księcia	właściciel, oficer, kuracjusz, służba dworska	Ród Czetrtriza Dwór przyjmuje krewnych i sąsiadów	Lekarz, Pacjent
Przepływ Informacji	Sygnal z baszty, rozkaz	List, posłaniec, zarządca, folwark, rozkazy wojenne	Herby w portalu, kronika rodu	Sława „śląskiego Davos”
Dostawy	Przemieszczanie się pod górę Choino konno i pieszo, w dolinie Bystrzycy	Wóz z folwarku, węgiel, sól do warzelni, żywność dworu	Wjazd przez bramę i fosę	Dyżurni, kolej, żywność i węgiel
Magazyn	Komora na skale, zbrojownia,	Piwnice dworu, sól, siano, skarbiec, zbrojownia folwarku	Spizarnia skrzydła, fosa	Spizarnia sanatorium, leżakowanie, apteka zakładowa
Transport	Straż, obłężenia	Polowanie kwatera	Towary, zaopatrzenie	Spacer leczniczy

Źródło: opracowanie własne.

Model 5M+E nazywany modelem rybiej kości jodłowej, to koncepcja obejmująca sześć czynników decydujących o jakości produkcji i działalności przedsiębiorstwa, w tym przypadku dworu, pałacu i zamku. Prezentowany na rysunku nr 5 schemat pokazuje sześć elementów decydujących o dostępności logistycznej zamków i pałaców zamkowych: Grodno, Jedlinka, Struga i Sokołowsko na przestrzeni wieków. W przedsiębiorstwie w zarządzaniu produkcją niedobór lub zła jakość surowca lub materiału psuje proces, a na zamku, na dworze lub w pałacu brak zapasów sprawia, że obiekt i majątek przestają pełnić swoje podstawowe funkcje efektywnie, powtarzalnie i w sposób ciągły. W zamkach materiałem wejściowym były najczęściej woda, zboże i siano z folwarków w dolinie; w zamku Radosno (Sokołowsko) daniny pochodziły ze wsi w kotlinie. Gdy wieś przestała utrzymywać zamek, warownia straciła podstawę istnienia i stała się ruiną. W Sokołowsku po 1855 roku głównymi środkami stały się powietrze i dieta kuracyjna. W pałacu Struga materiałem było zboże, siano, później węgiel z Cisów, podczas gdy w zamku Jedlinie najpierw drewno, sukno, piwo i mąka z młynów, a potem żywność z dożywocia Charlottenburgu. Maszyny (rozwiązania techniczne) w przypadku zamków to budynek i jego wyposażenie. W przypadku zamku w Grodnie

warunkiem sprawności obiektu i jego funkcji były mury, bramy oraz zapasy, w Pałacu Jedlinka był tartak, browar, młyn i wozy.

Człowiek i jego umiejętności oraz wiedza aktualna dla epoki, ale także procedury takie jak regulaminy, rozkazy i zasady, były ważne, co potwierdza historia zamku Radosna, gdzie znikła załoga i tym samym znikła funkcja. Metoda to część modelu, która w przypadku logistyki zamku decyduje o czasie, koszcie powtarzalnych procesów, ale także o ewentualnym ryzyku. W zamku Grodno ważna była możliwość obserwacji szlaku z góry; w zamku Radosno władza sprawowana była z *grzbietu* nad wsią. Po utracie funkcji administracyjnej powstała ścieżka turystyczna. W sanatorium w Sokołowsku, w folwarku Hochbergów, ważny był reżim dnia i standaryzacja czynności. Środowisko to element związany z warunkami naturalnymi, w tym ukształtowaniem terenu, np. w przypadku Sokołowska środowisko stało się surowcem leczniczym. Mierniki pozwalają ocenić, czy zamek zapewnia bezpieczeństwo, chroni zdrowie oraz miejsce noclegu. Cło (wozy, konie), stan zapasu zboża i wody; w zamku Radosno danina; w Sokołowsku czynsz i płótno; w zamku w Strudze stan fosy i załogi.

Macierz sukcesu, funkcjonalność versus oczekiwania prezentuje zestaw procesów i zadań logistycznych realizowanych w każdym z analizowanych zamków aglomeracji wałbrzyskiej w układzie wysokiego/niskiego sukcesu i wysokich/niskich oczekiwań właścicieli, gości, dworu mieszkańców i użytkowników obiektów (rysunek 6).

Rys. 6. Macierz sukces – oczekiwania logistyki zamków: Grodno, Jedlinka, Struga i Sokołowsko na przestrzeni wieków

sukces	Procesy podstawowe - Przechowywanie - Zarządzanie majątkiem	Procesy główne - Transport, - Zaopatrzenie,
	Procesy pomocnicze Controlling	Procesy zabezpieczające Zabezpieczenie jakości.
oczekiwania		

Źródło: opracowanie własne

W realizacji zadań logistycznych materiał, technika i maszyny musiały być wsparciem funkcji wynikających z przeznaczenia obiektu, np. militarnych, sezonu zdrojowego, tempa robót wojennych, a pochodzenie surowca było znane – na przykład z lasu Grodna, folwarku Czettrizów czy stacji kolejowej Jedlinka. Controlling logistyczny to rachunek zarządcy. Zaopatrzenie było warunkiem przetrwania, a transport zależał od tego, czy miejsce było używane. Dziś łańcuch dostaw chroni zabytek i gościa, a dawniej chronił ród, załogę i chorego. Historycznie zamek Grodno i Jedlinka zawsze były ogniwami korytarza Bystrzycy. Nieco inaczej wyglądały rozwiązania w Strudze i Sokołowie, które realizowały przede wszystkim zadania własne.

PODSUMOWANIE

Na przestrzeni wieków procesy logistyczne w pałacach i dworach: w Grodnie, Jedlince, Strudze i Sokołowsku (zamek Radosno i uzdrowisko) były ważne z punktu widzenia funkcjonowania tych obiektów. W Grodnie dominowała obsługa warowni, w Strudze dworu ziemskiego, w Jedlince rezydencji, a w Sokołowsku – uzdrowiska. Zamek Grodno to klasyczny zamek sudecki, podczas gdy Struga to siedziba ziemska, nie strażnica przełęcz, Jedlinka reprezentuje majątek i kurort, a Sokołowsko to neogotyckie sanatorium.

Założony cel badania został zrealizowany, chociaż pozostał niewyczerpany. Logistyka na przestrzeni wieków wspierała przepływ informacji, transport, zarządzanie majątkiem, zaopatrzenie i magazynowanie. Badania literaturowe pozwoliły zauważyć, że te cztery obiekty w jednym regionie Aglomeracji Wałbrzyskiej nie są tym samym typem siedziby – różnią się genezą, typem budowli, ich funkcją i formą. Zamki Grodno i Struga pochodzą ze średniowiecza. Jedlinka to dwór nowożytny, a Sokołowsko to przemysł zdrowia. W analizowanych obiektach zadania logistyczne wspierały podstawowe funkcje, takie jak obrona, zdrowie, funkcjonowanie dworu czy kwatery.

Proponowane w niniejszym opracowaniu systemowe ujęcie zmian historycznych regionu aglomeracji wałbrzyskiej to kierunek, który wzbogaca

badania m.in. nad gospodarką regionu, pomocnicze funkcje pałaców, dworów i zamków funkcjonujących jako centra gospodarcze, społeczne i kulturalne aglomeracji wałbrzyskiej. Rozszerzenie badań o implementację technik badania zidentyfikowanych procesów logistycznych i ich mapowanie pozwoli na określenie dobrych praktyk w przeszłości.

BIBLIOGRAFIA

- Chorowska, M.(2021). *Chronologia przemian na zamku Grodno od XIII do połowy XVI wieku*, Architectus 4 (68), <https://architectus.pwr.edu.pl/issues/68/>
- Fundacja Sztuki Współczesnej In Situ w Sokołowsku, (b.d.), *Od legend po współczesność. Poznaj historię Sokołowska*, <https://sokolowsko.org/informacje-praktyczne/historia-sokolowska/dowiedz-sie-wiecej/>
- Gierak, A.(2023), *Dawne sanatorium Grunwald w Sokołowsku powoli się odradza. Kiedyś leczyła się tu c.ła Europa. Dzisiaj tętni artystyczne życie*, <https://gazetawroclawska.pl/dawne-sanatorium-grunwald-w-sokolowsku-powoli-sie-odradza-kiedys-leczyła-sie-tu-cala-europa-dzisiaj-tetni-artystyczne-zycie/ar/c7-17709933>
- Gonda-Soroczyńska, E. (2011). *Niewykorzystany potencjał uzdrowiska wiejskiego Sokołowska*, Architectura 10 (2).
- Gospodarek, M.(2020). *Dolny Śląsk po królewsku. 50 najpiękniejszych zamków i pałaców*, Wyd. Dolny Śląsk, Wrocław
- Łuczyński, R. M.(1997). *Zamki i pałace Dolnego Śląska*, Wyd. Politechnika Wrocławska, Wrocław.
- Pałac Jedlinka*. (2026). <https://www.nawycieczke.pl/pl/atrakcja/palac-jedlinka>, dostęp: 21.09.2026.
- Pałac Struga*. (2024). https://palacstruga.pl/wpcontent/uploads/2024/08/Palac_Struga_oferta.pdf, dostęp: 21.09.2026.
- Pałac Struga*. (2026). <https://archiwum.powiatwalbrzyski.pl/atrakcje-powiatu/historia-i-zabytki/573-pa%C5%82ac-struga.html>, dostęp: 21.09.2026.
- Pałac w Jedlinie*. (2026). <https://jedlinka.pl/>, dostęp: 21.09.2026.
- Rozpędowski, J. (1960). *Zamek Grodno w Zagórzu Śląskim*, Wrocław, Zakład im. Ossolińskich – Wydawnictwo
- Sielicka, K.(2024). *Najczęściej całowana kobieta na świecie*, <https://spotkaniazabytkami.pl/najczesciej-calowana-kobieta-na-swiecie/>, dostęp: 21.09.2026.
- Wegrzyn, E.(2026). *Zameczek Friedenstein w Sokołowsku. Najpiękniejsza dolnośląska wieś ma swoje tajemnicze ruiny – zdjęcia, trasa*, <https://walbrzych.naszemiasto.pl/zameczek-friedenstein-w-sokolowsku-najpiekniejsza/ar/c7-9746937>, dostęp: 21.09.2026.
- Zamek Grodno*. (2024). <https://zamekgrodno.pl/historia/>, dostęp: 21.09.2026.
- Zamek Radosno*.(b.d.). <https://www.ruinyizamki.pl/dolnoslaskie/radosno.html>, dostęp: 21.09.2026.